

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2018-4-62-12>

УДК 336.717.3

Колеснік Я.В.

кандидат економічних наук, доцент,
Дніпровський державний аграрно-економічний
університет

Бараненко Н.В.

магістр,
Дніпровський державний аграрно-економічний
університет

ЕФЕКТИВНА ДЕПОЗИТНА ПОЛІТИКА БАНКУ ЯК ШЛЯХ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ПРИБУТКУ

Одним з головних завдань нашої країни нині є забезпечення стабільності та покращення основних економічних показників, важливою є наявність достатньої кількості ресурсів. Оскільки значну частину коштів у безготівковій формі зосереджено у банківському секторі, то він виступає головним джерелом фінансових ресурсів. У статті досліджено економічну сутність поняття «банківські ресурси». Досліджено підходи різних учених до його трактування. Запропоновано власне визначення дефініції «банківські ресурси». Розглянуто сутність депозитної політики та фактори, що впливають на її формування. Виявлено основні переваги та недоліки депозитних вкладів. Проаналізовано основні мотиви заощаджень та відкриття депозитних рахунків.

Ключові слова: банк, банківські ресурси, залучені ресурси, депозитна політика, депозит.

Одной из главных задач нашей страны сегодня является обеспечение стабильности и улучшения основных экономических показателей, важно наличие достаточного количества ресурсов. Поскольку значительная часть средств в безналичной форме сосредоточено в банковском секторе, он выступает главным источником финансовых ресурсов. В статье исследована экономическая сущность понятия «банковские ресурсы». Исследуются подходы различных ученых к его трактовке. Предложено собственное определение дефиниции «банковские ресурсы». Рассмотрены сущность депозитной политики и факторы, влияющие на ее формирование. Выявлены основные преимущества и недостатки депозитных вкладов. Проанализированы основные мотивы сбережений и открытия депозитных счетов.

Ключевые слова: банк, банковские ресурсы, привлеченные ресурсы, депозитная политика, депозит.

Kolesnik Yana, Baranenko Nataliia. EFFECTIVE DEPOSIT POLICY OF THE BANK AS A CAPITALIZATION OF PROFIT

One of the main tasks of our country today is to ensure stability and improve the main economic indicators, and the availability of a sufficient amount of resources is important. Since a significant part of cashless funds is concentrated in the banking sector, it serves as the main source of financial resources. Providing the necessary resource potential (own and borrowed) banks is the basis for the effective functioning of the banking system and the country as a whole. The article analyzes the economic essence of the concept of «bank resources» in the works of domestic scientists. The approaches of different scholars to his interpretation and the main advantages of each are determined. The actual definition of the definition of «banking resources» is suggested, which in our opinion is more accurate and combines the approaches of its interpretation of different scientists. The main sources of banking resources formation and their types are analyzed. One of the main and most important tools for forming a bank's resource base is its deposit policy, which is a set of measures and methods necessary for

attracting funds from depositors. The development of deposit policy is an important process for the development of a commercial bank. At the same time, its rational and efficient organization, control and management helps to improve the relations between the bank and its clients. The essence of deposit policy and its role in banking institutions activity are considered. The main factors influencing its formation are determined. At the same time, this way of generating financial resources has many advantages for both clients and commercial banks. The main motives of savings and savings of the population, which lead to the opening of deposit accounts, are analyzed. Therefore, in order to achieve the maximum effect, it is necessary to provide the most convenient and favorable for both parties terms of deposit agreements.

Key words: bank, bank resources, attracted resources, deposit policy, deposit.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення підтримка стабільності та забезпечення зростання основних економічних показників є головним завданням нашої країни, досягнення якого неможливе без виконання обов'язкових умов:

- 1) залучення кваліфікованого персоналу;
- 2) чіткого та злагодженого механізму роботи всіх сфер економіки та регулювання його з боку держави;

- 3) достатньої кількості фінансових ресурсів.

Оскільки нині близько 95% грошових коштів зосереджено у безготівковій формі, то банківський сектор економіки виступає головним джерелом формування та розподілу фінансових ресурсів.

Забезпечення необхідним ресурсним потенціалом (власним та залученим) банків є основою ефективного функціонування банківської системи і країни загалом. Залучені ресурси банків формуються з тимчасово вільних коштів юридичних та фізичних осіб, які спрямовуються на задоволення потреб громадян та господарюючих суб'єктів, ріст інвестиційної діяльності, формування необхідних фінансових резервів для підтримки власної ліквідності, платоспроможності, рентабельності та фінансової стійкості. Тому формування та раціональне використання ресурсної бази комерційних банків є одним із найважливіших та актуальних завдань для забезпечення економічного зростання України, що має певну проблематику в умовах нестабільності економіки та прояву кризових явищ у фінансово-кредитній системі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливу увагу проблемам формування та розміщення банківських ресурсів приділяють у своїх працях такі вчені, як А. Мороз,

М. Савлук, М. Алексеєнко, О. Лаврушин, О. Присяжнюк В. Рисін, М. Рисін та інші.

Спираючись на ґрунтовні дослідження провідних вітчизняних учених, що стосуються ефективності формування та використання ресурсів банківських установ, доцільно й надалі продовжувати науково-практичні пошуки в цьому напрямі, оскільки зазначена проблема й дотепер є однією з найактуальніших.

Мета статті. Метою статті є дослідження сутності ресурсів банківських установ, обґрунтування аспектів формування та використання ресурсів комерційних банків та визначення основних напрямів удосконалення депозитної політики банку.

Виклад основного матеріалу. Ефективне виконання банківських операцій та надання якісних банківських послуг безпосередньо залежить від ресурсної бази банку, тобто злагодженості в роботі активно-пасивних операцій, оскільки отримання доходу забезпечується за рахунок активних операцій, здійснення яких стає неможливим без залучення та формування депозитного портфеля. Тому актуальним питанням залишається акумулювання, а також сприяння підтримці рівня банківських ресурсів.

На сучасному етапі функціонуванню та розвитку української банківської системи сприяє зростання конкуренції між банківськими установами за тимчасово вільні ресурси фізичних та юридичних осіб для здійснення подальшої ефективної кредитної політики банку. Крім того, для нормального розвитку банківської діяльності акумульовані ресурси необхідно розмістити за вищою ціною, ніж вони були залучені, тобто отримати певну маржу, а для цього потрібно спри-

яти формуванню ефективної системи управління ресурсним потенціалом комерційних банків України.

З огляду на вищенаведене, необхідно насамперед розібратися з теоретичними аспектами дефініції «банківські ресурси». Варто відзначити, що в сучасній економічній літературі немає єдиного підходу до трактування цього поняття. Тому для визначення поняття «банківські ресурси» слід зіставити думки сучасних науковців.

Українські вчені А. Мороз, М. Савлук зазначають, що ресурси комерційного банку – це сукупність коштів, що є у його розпорядженні та використовуються для виконання активних операцій [4].

Зміст цього поняття, з одного боку, є логічним, проте з іншого – не повною мірою розкриває його сутність, адже не пояснює джерела формування ресурсів банку, що нині є актуальним питанням в умовах високої конкуренції фінансових установ за залучення додаткових ресурсів.

М. Алексеєнко пропонує інше визначення дефініції «банківські ресурси». На його думку, це – сукупність грошових ресурсів і виражених у грошовій формі матеріальних, нематеріальних та фінансових активів, що перебувають у розпорядженні банків і можуть бути використані ними для здійснення активних операцій та надання послуг [9].

Це трактування характеризує ресурси окремо взятого комерційного банку і визначає їх у грошовому виразі незалежно від того, у якій формі перебувають ці активи, що є досить практичним для здійснення подальших активних операцій банку.

Інші автори під час визначення поняття «банківські ресурси» звертають увагу саме на джерела їх формування. О. Лаврушин вважає, що банківські ресурси – це сукупність власних і залучених коштів, що є у розпорядженні банку та використовуються для проведення активних операцій [3]. О. Присяжнюк розглядає ресурси комерційного банку як його власний капітал, залучений і позиковий капітал, а також як самостійне джерело власних коштів банку [8].

Отже, звертаючи увагу на трактування цього поняття вищезазначеними українськими вченими, які розглядали цю дефініцію з різних боків, можемо підвести підсумок, що банківські ресурси – це сукупність грошових ресурсів, що мають різні джерела походження та перебувають у повному розпорядженні фінансової установи, використовуються для здійснення банківських операцій та надання певних послуг з метою підтримки ліквідності, платоспроможності, рентабельності, маржі на належному рівні та отримання прибутку.

Крім того, слід зазначити, що банківські ресурси – це власні кошти банку та кошти, залучені й запозичені на ринку фінансових послуг, які використовуються для здійснення інвестиційних, кредитних та інших активних операцій, а також надання послуг із метою отримання прибутку. При цьому розмір отриманого прибутку має покривати виплату дивідендів, формування резервів і стимулювати розширене відтворення банківської діяльності. Банківські ресурси з погляду джерел утворення поділяються на дві великі групи: власні ресурси банку і зобов'язання.

Одним із головних та найважливіших інструментів формування ресурсної бази банку є його депозитна політика, що являє собою комплекс заходів та методів, необхідних для залучення з метою подальшого ефективного розміщення грошових коштів вкладників шляхом визначення конкурентних позицій у цьому сегменті ринку та забезпечення стійкості й надійності ресурсної бази. Тобто, маючи за мету отримання прибутку, банки формують ресурси із залучених тимчасово вільних коштів фізичних і юридичних осіб за досить низькою ціною та здійснюють активні операції шляхом кредитування та інвестування за більш високою ціною з метою отримання максимальної маржі [7].

Депозитна політика комерційного банку базується на вивченні та аналізі здобутого рівня розвитку депозитних відносин між банком та клієнтами і спрямовує їх у бік поліпшення та застосування інноваційних методів менеджменту на ринку фінансових

послуг. Розроблення депозитної політики є важливим процесом у розвитку діяльності комерційного банку, що завдяки раціональній та ефективній організації, контролю та управлінню сприяє поліпшенню відносин між банком та його клієнтами. У процесі розроблення депозитної політики комерційного банку слід враховувати рівень розвитку суспільства, банківської системи держави і конкретного банку зокрема [1].

Під час розроблення заходів щодо депозитної політики комерційного банку слід враховувати низку факторів, які можуть вплинути на формування банківських ресурсів. Їх можна поділити на дві окремі групи за класифікаційними ознаками: зовнішні та внутрішні.

До зовнішніх факторів можна віднести:

- законодавство та нормативні акти країни;
- облікову ставку Національного банку України;
- нормативи щодо діяльності банків;
- конкуренцію між банками;
- ситуація на фінансовому ринку;
- політичну ситуацію в країні.

Досить широкий спектр впливу мають внутрішні фактори, що можуть нормуватися безпосередньо згідно з обраною політикою:

- розмір фактичного капіталу;
- фінансова стійкість банку;
- репутація банку серед конкурентів на фінансовому ринку;
- механізм дії конкурентної політики банку;
- інноваційні технології, що застосовуються банком;
- надання якісних банківських послуг, що повною мірою можуть задовольнити клієнтів;
- культура обслуговування та заходи, що підвищують лояльність клієнтів;
- цінова політика банку та інші.

Першочерговими шляхами поліпшення ефективності депозитної політики банку є:

- репутація банку на ринку фінансових установ;
- створення простих у використанні депозитних послуг, які зрозумілі для спожи-

вача та не потребують значних затрат з боку банку для їх обслуговування;

- врахування інтересів певного сегменту споживачів, на який орієнтована банківська установа, під час розроблення депозитного продукту;
- забезпечення фінансової стійкості та надійності банку;
- постійне дослідження запитів вкладників для якісного депозитного обслуговування;
- запровадження новітніх технологій інноваційних методів для обслуговування депозитних рахунків клієнтів;
- формування банками адекватної процентної політики, спрямованої на залучення та стійке утримання коштів населення на депозитних рахунках;
- поліпшення якості обслуговування клієнтів: розширення мережі філій та спектру депозитних послуг [6].

Одним із напрямів удосконалення депозитних послуг комерційного банку є збільшення кількості депозитних рахунків клієнтів, які можуть мати різну функціональну спрямованість, що дасть споживачу більшу можливість розпоряджатися власними коштами, при цьому отримувати достатній рівень доходу [5].

Як і будь-яка послуга чи продукт, депозит може мати як переваги, так і недоліки. Розглянемо їх більш детально нижче [8].

Основними перевагами депозиту є:

- доступність та простота відкриття, тобто навіть без спеціальних знань у цій сфері спеціаліст банку зможе зрозуміло пояснити механізм дії та підібрати оптимальні умови, враховуючи інтереси клієнтів;
- практичність – досить зручні умови для клієнтів з різними мотивами заощадження: споживач за власним побажанням може відкрити депозит на зручний для нього термін, розмістити оптимальну суму з можливістю збільшувати її, а також обрати варіант з можливістю дострокового закриття;
- безпечний спосіб заощадження, адже банк забезпечує надійне збереження коштів, що гарантується фондом. Нині зберігання готівки вдома не приносить додаткового при-

бутку, є ризик постраждати від крадіжки, пожежі та інших небезпечних чинників;

– чудова можливість раціонального планування бюджету з можливістю накопичення грошових ресурсів та можливість уберегти себе від зайвих непотрібних покупок;

– можливість клієнта взяти позику, кредит під заставу депозиту. Ця операція є вигідною обом сторонам: і позичальникові, і фінансовій організації. Для банку основними перевагами є:

- 1) залучення нового «якісного» позичальника;
- 2) наявність високоліквідної застави за кредитом;
- 3) відсутність ризику неповернення кредиту;
- 4) у разі простроченої заборгованості не потрібно отримувати рішення суду на вилучення застави (депозиту).

Для клієнта перевагами виступають такі передумови:

- 1) чудова нагода взяти гроші в борг під низький відсоток і без комісії;
- 2) збереження відсотків, нарахованих по депозиту;
- 3) не потрібно збирати великий перелік документів для отримання позики;
- 4) швидкі терміни прийняття рішення за заявкою;
- 5) оптимізація оподаткування легальним шляхом (для суб'єкта господарювання);
- 6) перевірений спосіб нарощування капіталу.

Основними недоліками під час розміщення тимчасово вільних коштів на депозит є:

– низькі відсоткові ставки щодо інфляційних процесів, оскільки рівень інфляції постійно зростає, тому відсотки з часом приносять менший прибуток, депозит має більше заощаджувальну функцію, аніж нагромаджувальну;

– втрата відсотків у разі дострокового закриття депозитного рахунку;

– досить низька ліквідність, адже під час обраного терміну сума заблокована для поточного використання.

Дослідивши основні переваги та недоліки депозитів, можна сказати, що користування таким банківським продуктом має однозначно

більше плюсів, аніж мінусів. Оскільки під час терміну дії депозитного договору кошти для клієнта є «нерухомими», то основне завдання – це збереження та накопичення капіталу.

Для досягнення максимального ефекту від залучення грошових ресурсів населення необхідне чітке розуміння того, які саме мотиви спонукають до заощадження та збереження, і відповідно до цього потрібно надавати найбільш зручні та вигідні для обох сторін умови дії депозитних договорів.

Основними мотиви зберігання є:

– купівля товарів чи послуг, що має досить високу ціну порівняно з тією сумою коштів, які залишаються після задоволення поточних потреб;

– накопичення резервних коштів для забезпечення нормального функціонування особи в непередбачуваних обставинах (форс-мажорні ситуації, які потребують великих затрат, тимчасове безробіття, переїзд до іншого місця проживання, зміни у соціально-економічній ситуації країни);

– бажання уникнути втрат капіталу, який зберігається у формі цінних паперів, унаслідок підвищення норми позичкового проценту тощо;

– отримання додаткового прибутку.

Тобто головними мотивами, які сприяють створенню заощаджень, є накопичення коштів на придбання дорогоцінних товарів чи послуг, предметів побуту, будинку чи автомобіля, туристичні подорожі, святкування урочистих подій, накопичення резерву коштів на непередбачувані витрати чи відкриття (розширення) власної справи, отримання пасивного доходу тощо.

Висновки. Таким чином, можна дійти висновку, що для фінансування потреб української економіки українським банкам потрібно уважніше здійснювати формування пасивів за рахунок коштів населення, дослідити мотиви формування заощаджень діючих та потенційних вкладників. Власне кажучи, інформація про причини накопичення фізичними особами коштів дає змогу аналізувати нові можливі форми заощаджень та виходити на ринок із передовими рішеннями. До кате-

горій, осмислення яких життєво необхідне сучасним банкірам, належать і фактори, що формують процес заощаджень і є зовнішніми об'єктивними його причинами. Найголовнішим із них, на нашу думку, є фактор довіри до комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, оскільки рівень життя населення в Україні є невисоким, і незначні заощадження у макроекономічному аспекті відіграють значну роль у сімейному бюджеті

кожного домогосподарства. Крім того, сумний досвід неповернення коштів Ощадбанком СРСР досі залишається у свідомості багатьох вкладників. Крім роботи у напрямі вдосконалення наявних та розроблення нових продуктів, також необхідно докласти зусиль для підтримки стабільно високого рівня обслуговування як запоруки збереження клієнтів та відновлення довіри до банківської системи з метою розширення клієнтської бази.

Список використаних джерел:

1. Аванесова Н.Е., Арестова Ю.О. Депозитна політика комерційного банку: теоретико-методологічні засади. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. № 8. URL: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/192.pdf>.
2. Аналіз банківської діяльності: підручник / за ред. А.М. Герасимовича. Київ: КНЕУ, 2010. 599 с.
3. Банковское дело : учебник / под ред. О.И. Лаврушин. Москва: Финансы и статистика, 2005. 672 с.
4. Банківські операції : підручник. 2-ге вид., випр. і доп. / за ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Мороза. Київ: КНЕУ, 2002. 476 с.
5. Дмитрієва О.А. Оптимізація депозитної діяльності комерційного банку. Фінанси України. 2008. № 5.
6. Ілляш В.Ю., Чаленко Н.В. Депозитна політика комерційного банку та інструменти її реалізації. Економіка. Управління. Інновації. 2014. № 1.
7. Коцовська Р.Р., Павлишин О.П., Хміль Л.М. Банківські операції: навч. посіб. Київ: УБС НБУ: Знання, 2010. 390 с.
8. Про бизнес онлайн основные отличия депозита от вклада. URL: <http://probp.ru/chem-otlichaetsja-depozit-ot-vklada>.
9. Рисін В.В., Рисін М.В. Формування та розміщення довгострокових ресурсів банків в Україні: монографія. Київ: УБС НБУ, 2008. 234 с.